

یاد ادوارد سعید را گرامی داریم

مهرنوش کیان

**تا کی می خواهیم نادیده بگیریم که
فریادهای مردم غزه در اثر سیاست های
دولت اسرائیل است و نه از فریادهای
قربانیان نازی ها؟**

ادوارد سعید، استاد برجسته دانشگاه، نویسنده، موسیقیدان و فعال سیاسی درس ۶۷ سالگی از سرطان خون درگذشت. نقش مهم سعید در تعمیق جنبش فلسطین با انتقاد سازنده از عوامل بازدارنده در آن از یک سو و مطرح ساختن این جنبش از طریق نوشتن مقالات بی شمار، مصاحبه ها، شرکت در برنامه های رادیویی و غیره در میان اذهان عمومی مردم آمریکا و جهان از سوی دیگر، از اهمیت به سزایی برخوردار بود. مقاله زیر خلاصه ای است از زندگی و کارنامه ادبی، هنری و سیاسی وی.

ادوارد سعید در سال ۱۹۳۵ در اورشلیم که در آن زمان بخشی از فلسطین تحت سلطه انگلیسی ها بود به دنیا آمد. خانواده سعید از مسیحیان مرفه و سرشناس فلسطین بودند. پدرش قبل از جنگ جهانی اول به آمریکا مهاجرت کرده بود و پس از خدمت دواطلبانه در ارتش فرانسه به عنوان شهروند آمریکایی به اورشلیم بازگشت تا با دختر یکی از مقامات کلیسای باپتیست ها ازدواج کند. سعید در بیوگرافی خود به نام «خارجی» (۱۹۹۹) می نویسد که در طول کودکی و نوجوانی خود همواره سعی می کرد بر «ترسی عمیق» که از پدر خود داشت، غلبه کند. اما سرسختی و تلاش در زندگی، که راه موفقیت های بی شمار آکادمیک او را هموار ساخت، مدیون اوست. سعید می گوید: «من هیچ تصویری از بیکاری و تفریح ندارم. هر روز از زندگی ام مثل اولین روز شروع یک ترم دانشگاه پس از تعطیلاتی طولانی، با انبوهی از کار که انجام نشده و

آینده ای نامعلوم است.» مادر سعید عشق به موسیقی و ادبیات را در وی بیدار ساخت. بخشی از کودکی سعید در مصر گذشت و تحصیلات او بخشا در اورشلیم و بعدا در مدارس خصوصی در آمریکا ادامه یافت. پیشینه تحصیلی مناسب راه را برای ادامه تحصیلات در دانشگاه های پرینستون و هاروارد و اتمام آن با مدرک دکترا در رشته ادبیات تطبیقی هموار ساخت. همچنین سعید با موسیقی الفتی خاص داشت و پیانو را به خوبی پیانیست های حرفه ای می نواخت. آشنایی او با مشقات مردم فلسطین به سال های ۱۹۴۸ بر می گردد. رابطه نزدیک او با عمه اش، ناهیا، که در قاهره در مراکز کمک به آورگان فلسطینی فعالیت می کرد، ارتباط عاطفی عمیقی میان او و مردمش ایجاد نمود. این عواطف عمیق با شکست سال ۱۹۶۷ و سیل آورگان فلسطینی به کشورهای همجوار دیدگاه های سیاسی سعید را بر علیه سیاست های نسل کشی دولت اسرائیل عمیق تر ساخت. خود او شکل گیری نظرات سیاسی اش را مدیون روشنفکرانی همچون آر پی بلک مور، گرامشی، آدورنو، ریموند ویلیامز و مایکل فوکولت می داند.

او کتاب ها و مقالات بی شماری در زمینه های مختلف نوشته است. از مهمترین نوشته های او می توان از «اورینتالیسم، ۱۹۷۸»، «جهان، متن و نقد، ۱۹۸۳»، «سرزنش قربانیان، ۱۹۸۸»، «فرهنگ و امپریالیسم، ۱۹۹۳»، «صلح و ایجاد نارضایتی: مقالاتی در باره روند صلح در فلسطین، ۱۹۹۵»، «روند صلح: اسلو و پس از آن، ۲۰۰۰»، و آخرین کتابش «قدرت، سیاست و فرهنگ» نام برد. برای لیست کامل کتاب ها، مقالات و مصاحبه های او می توانید به www.edwardsaid.net مراجعه کنید. سعید در سال ۱۹۷۷ به عضویت شورای ملی فلسطین (پی. ان. سی) انتخاب شد و در مطرح ساختن مسئله فلسطین و سیاست های اسرائیل در قبال مردم فلسطین در جامعه آمریکا نقشی اساسی را ایفا نمود. او یکی از اولین کسانی بود که با رد مبارزات قهر آمیز بر علیه اسرائیل از ایجاد دو کشور فلسطین و اسرائیل دفاع می نمود و در واقع حق حیات اسرائیل را در منطقه به رسمیت می شناخت. این نظر در سال ۱۹۸۸ در شورای ملی فلسطین اکثریت یافت. اما با ادامه روند صلح اسلو، سعید با طرح این نکته که مفاد قرارداد

صلح به طور غیر منصفانه ای به نفع اسرائیل می باشد، موضعی نقادانه نسبت به شورا و شخص عرفات گرفت و بالاخره در سال ۱۹۹۱ از این شورا استعفا داد. او به درستی مطرح می نمود که عقب نشینی اسرائیل (مطروحه در طرح صلح اسلو) از نوار غزه و جریکو و توافقات بر سر اورشلیم در واقع «ابزاری است برای تسلیم بی قید و شرط مردم فلسطین و تبدیل آن به یکی از اعمار اسرائیل». او تا به آخر با فساد و دیکتاتوری عرفات و اطرافیان وی مخالفت می ورزید و در سال های آخر عمرش نوشته های او در فلسطین به شدت سانسور می گردید.

سعید به خوبی دریافته بود که اسرائیل با استفاده از مسئله کشتار یهودیان در جنگ جهانی دوم برای پیشبرد سیاست های خود استفاده می کند. به همین دلیل و به درستی در ۱۹۹۴ در مقاله «سیاست تصرف» نوشت: «سوالی که باید از خود بپرسیم این است که تا کی تاریخ یهودی ستیزی و کشتار یهودیان به عنوان اسلحه ای برای پیشبرد سیاست های غیر انسانی دولت اسرائیل علیه فلسطینی ها مورد استفاده قرار می گیرد... تا کی می خواهیم نادیده بگیریم که فریادهای مردم غزه در اثر سیاست های دولت اسرائیل است و نه از فریادهای قربانیان نازی ها؟» انتقادهای بی امان او در مطبوعات آمریکا، خشم صهیونیست های آمریکائی را به شدت برانگیخته است. در جریان روند صلح اسلو، چند روزنامه دست راستی او را «پروفیسور ترور» نامیدند.

سعید از سال ۱۹۹۰ به دلیل تضعیف سلامتی جسمانی اش، فعالیت های خود را در زمینه های متفاوت محدود کرد و از آخرین کارهای وی تشکیل گروه المبادره در فلسطین، برای گسترش هر چه بیشتر دموکراسی در میان روشنفکران و مردم فلسطین و تشکیل ارکستر دیوان شرق - غرب به همراه دانیل بارنبوم، یک شهروند اسرائیلی در سال ۱۹۹۹ بود. این ارکستر یک ماه قبل از مرگ وی با اجرای کنسرتی از موسیقی واگنر در لندن به شدت مورد توجه قرار گرفت.

یادش گرامی باد و راهش پر رهرو.